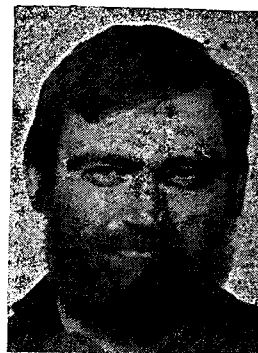

Alacsony hőmérsékleten leválasztott szigetelő rétegek letörési vizsgálatai

HORVÁTH ZSOLT—STUBNYA GYÖRGY*—

NÉMETH TIBOR—TÜTTŐ PÉTER—PONOMARENKO JURIJ*

Magyar Tudományos Akadémia
Műszaki Fizikai Kutató Intézete

ÖSSZEFOGLALÁS

A dielektrikum rétegeket széleskörűen alkalmazzák a félvezető technológiában. Ezen rétegek letörési tulajdonságai nagymértékben hatnak vagy egyenesen meghatározzák az eszközök gyártási kihozatalát és megbízhatóságát. Alacsony hőmérsékleten leválasztott plazmás Si_3N_4 és CVD SiO_2 rétegek letörési tulajdonságait olyan számítógépezérelt mérési összeállítás segítségével vizsgáltuk, mely lehetővé teszi a rétegek elfáradási tulajdonságainak vizsgálatát is. A kapott letörési eredményeket az extrémérték statisztika integrált eloszlási ábrázolása segítségével értékeltük ki. Ez az ábrázolás kiemeli az eloszlás legfontosabb részét, a kis térerősség értékeknél letörést mutató kondenzátorok hatását, melyek meghatározzák az eszközkihozatalt és a megbízhatóságot. Az eloszlási görbékben meghatározott, a hibahelyekkel kapcsolatos gyenge pontok aránya mind a Si_3N_4 , mind a SiO_2 rétegek esetében jó korrelációt mutat a leválasztási sebességgel.

Bevezetés

A dielektrikum rétegeket széleskörűen alkalmazzák a félvezető technológiában. Ezen rétegek letörési tulajdonságai nagymértékben hatnak vagy egyenesen meghatározzák az eszközök gyártási kihozatalát és megbízhatóságát.

Jelen előadás röviden leírja a letörési tulajdonságok mérési technikáját és statisztikus kiértékelési módszerét, valamint ismerteti az alacsony hőmérsékleten leválasztott plazmás Si_3N_4 és CVD SiO_2 rétegek esetében kapott eredmények egy részét.

Mérési módszer és kiértékelés

A dielektrikum rétegek letörési tulajdonságait kondenzátorok segítségével vizsgáltuk. A mérés alatt 100 V/s sebességű fűrészfeszültséget kapcsoltunk a mintára olyan polaritással, mely a félvezető felületet akkumulációba vitte. Az átfolyó áramot mértük és a letörést úgy definiáltuk, hogy az átfolyó áramnak el kellett érnie egy előre megadott szintet.

A mérési összeállítás az 1. ábrán látható. A mérés kezdetén a két fűrészgenerátor azonos konstans sebességgel indul. Mikor az áram eléri a megadott szintet, az első generátor nullázódik, a második pedig megáll és feszültségértéke regisztrálásra kerül, majd szintén nullázódik. A mintára kapcsolt fűrészfeszültség sebessége 100–10 000 V/s között változtatható.

Ez az összeállítás lehetővé teszi a kondenzátorok kifáradási tulajdonságainak vizsgálatát is. Kifáradás vizsgálat esetén a kapacitásra kapcsolt fűrészjel 10^5 V/s sebességgel beáll egy előre megadott szintre. A második generátor adja az adott konstans előfeszítés esetén az előre meghatározott áramerősség eléréséhez szükséges idővel arányos jelet.

* Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár

Beérkezett: 1985. XI. 6. (Λ)

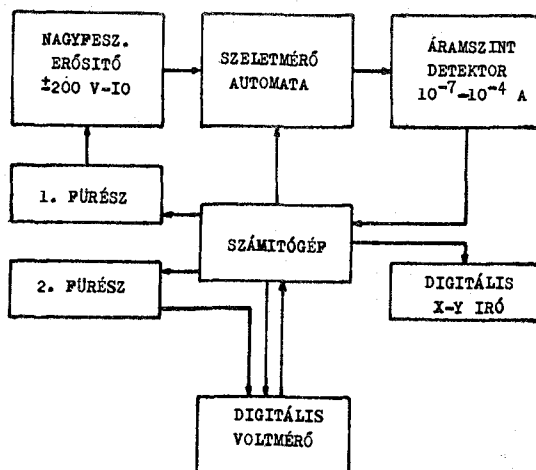
Híradástechnika XXXVII. évfolyam 1986. 8. szám

HORVÁTH ZSOLT a Kijevi Műszaki Egyetemen szerzett villamosmérnöki oklevelet 1973-ban. Azóta az MTA Műszaki Fizikai Kutató Intézetben dolgozik. 1983-ig szilícium alapú rétegszerkezetek kutatásával ill. az ezeken felépülő eszközök fejlesztésével foglalkozott. 1983. óta a GaAs alapú kutatásban és a mikrohullámú eszközök fejlesztésében vesz részt.

Az adott értékeket az extrémérték statisztika integrált eloszlási ábrázolása segítségével értékeltük ki [1]. A 2. ábra ezen ábrázolás egy példáját mutatja. Az y tengelyen a kumulatív letörési arány (F) van feltüntetve a térerősség (E) függvényében egyfajta kettős logaritmikus léptékben:

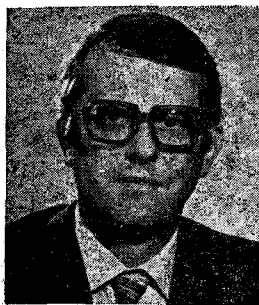
$$y = \ln \{ -\ln[1 - F(E)] \}$$

Ez a statisztikus ábrázolás kiemeli az eloszlás legfontosabb részét, a kis térerősség értékeknél letörést mutató kondenzátorok hatását. Ezek az értékek a legfontosabbak a kiértékelés során, hiszen ezek adnak információt a kihozatalról és megbízhatóságról, továbbá a görbe struktúrája a kis térerősség értékeknél további információt szolgáltat a hibák természetéről. Ezekből az ábrákból könnyű megjósolni a hiba valószínűségét tetszőleges eszközfelület esetén, mert különböző eszközfelületeknél az integrált eloszlási görbe egyszerűen függőlegesen eltolódik az $\ln(A_1/A_2)$ értékkel, ahol A_1 és A_2 az eszközfelületek.

H 113 - 1

1. ábra. A mérési összeállítás blokkvázlata

STUBNYA GYÖRGY 1968-ban a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem vegyész szakán végzett. 1983-ig az MTA Műszaki Fizikai Kutató Intézetben technológusként dolgozott. Kutatási területei: különböző félvezető hordozókon szigetelő rétegek (SiO_2 , Si_3N_4) leválasztása CVD módszerekkel és ezek, valamint az így előállított rétegszerkezetek vizsgálata. 1983-tól az OMIKK-ban dolgozik mint informatikus.

NÉMETH TIBOR egyetemi tanulmányait a Kossuth Lajos

Tudományegyetem vegyész szakán fiziko-kémikusként fejezte be 1958-ban. Az MTA MFKI megalakulása óta elsősorban félvezető technológiával: vékony amorf és epitaxiális rétegek előállításával, tulajdonságaik vizsgálatával, korábban speciális félvezető anyagok előállításával és rövidebb ideig a volfram technológia-kémia problémáival foglalkozott. Tudományos tevékenységét közel 50 dolgozat, 10 előadás és több szabadalom társszerzősége jellemzi.

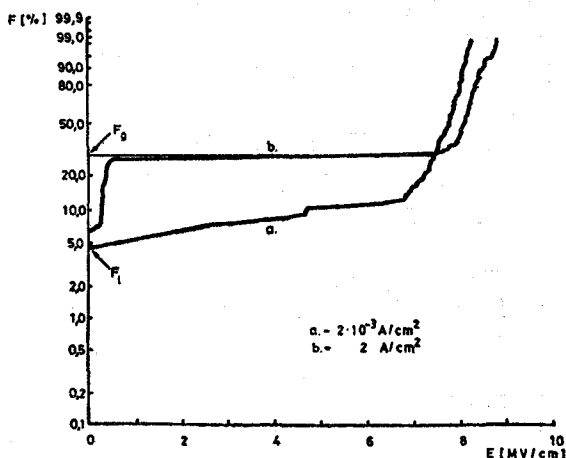

TÚTTÓ PÉTER 1971-ben végzett az ELTE TTK. fizikus szakán, azóta az MTA

MFKI-ban dolgozik. Az eltelt időszakban főbb kutatási területei a szilícium alapú félvezető-szigetelő határfelület-közeli tartományok generációs-rekombinációs jelenségeinek, az MNOS struktúrák kettős dielektrikum rétegeiben lejátszódó fizikai folyamatoknak a vizsgálata és méréstechnikáinak fejlesztése. Ezenkívül közreműködött a magnetorezisztor, a CCD és az MNOS típusú áramkörök fejlesztésében. Jelenleg vegyületfélvezetőkkel — többek között félvezető lézerek méréstechnikai problémáival — foglalkozik.

PONOMARENKO JURIJ 1976-ban félvezető fizikusként végzett az Ogyesszai Állami Egyetemen. Kezdetben a Híradásipari Kutató Intézetben, majd 1978-tól az MTA Műszaki Fizikai Kutató Intézetében MOS eszközök minősítésével foglalkozott. Részt vett a FAMOS elvű nem illékony memória kifejlesztésében. Jelenleg az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár dolgozójaként az online hozzáférésű információs adatbázisokkal foglalkozik.

H 113-2

2. ábra. 100 db kondenzátor letörési térerősségének tipikus kumulatív eloszlása CVD SiO_2 esetén (a — első, b — második mérési sorozat)

Az elektronsugarasan párologtatott Al rétegekből fotolitográfia és kémiai marás segítségével előállított kondenzátorok felülete 10^{-4} cm^2 volt. Egy mérési sorozat 100 kondenzátor letörési méréséből állt. Két mérési sorozatot végeztünk minden 100 kondenzátorból álló csoporton: az első 200 nA megadott áramszintnél, a második 100 μA -nél. Minden szeleten 2–5 kondenzátorcsoportot vizsgáltunk.

A 2. ábrán a 200 nA-es első mérési sorozatra kapott a görbe két részből áll: a kevésbé meredek rész a lokalizált szemcsékkel, üregekkel, szennyezőkkel, repedésekkel, feszültségekkel és erőtertorzulásokkal kapcsolatos gyenge pontoknak felel meg. A meredek rész az intrinsic letörési tartomány, melynek egyik lehetséges mechanizmusa a Fowler-Nordheim tunnelezés. A hibák okozta letörés nem reverzibilis, míg az intrinsic letörés kis áramszinteknél reverzibilis, amint a 2. ábrán is látható. A második sorozatra kapott b görbe nem függ a második sorozatra megadott áramszinttől, ugyanaz más áramértékek esetén is, csak az első sorozat áramszintjétől függ. A második mérési sorozat közben a nagy áramsűrűség miatt gyakorlatilag az összes kondenzátor tönkremegy, miközben látható fényt sugároz ki.

A kumulatív eloszlásgörbékből a lyukas pontok arányát (F_1), a gyenge pontok arányát (F_2) és az intrinsic letörési térerősséget (E_B) értékeltük ki. A gyenge pontok arányából kiszámítottuk a hibásúrúséget a következő kifejezés alapján [2].

$$N_g = - \frac{\ln(1 - F_g)}{A}$$

Rétegleválasztás

A szilíciumnitrid rétegek Si és GaAs hordozóra lettek leválasztva egy párhuzamos elektródos alacsonyfrekvenciás (30 kHz) plazma reaktorban 3% SiH_4 + 97% N_2 -t tartalmazó gázkeverék felhasználásával és kb. ugyanilyen mennyiségű N_2 vagy NH_3 hozzáadásával. Néhány esetben Ar hozzáadása is történt. A leválasztás alatt a gáznyomást 0,005–0,013 Pa között tar-

tottuk. A generátor kimenőteljesítményét a lehetséges legoptimálisabb vastagsághomogenitás szerint választottuk ki. A szeletek hőmérséklete 275–325 °C között változott. A szeleteket kémiailag vagy kémiailag és in situ plazmamarással tisztítottuk leválasztás előtt.

A CVD SiO₂ rétegeket 375 és 450 °C-on választottuk le egy 684 cm³/perc áramlási sebességű 0,5% SiH₄-t, 1,7% O₂-t és 97,8% N₂-t tartalmazó gázkeverékből. Vivőgázként 12 180 cm³/perc áramlási sebességű N₂-t használtunk. Esetenként plusz oxigént adtunk hozzá, és a Si szubsztrátok egy részét HNO₃-ban történő forralással passziváltuk leválasztás előtt.

A rétegeket részlegesen hőkezeltük leválasztás után 500 °C-on N₂-ben 20 percig.

Eredmények

Szilíciumnitrid rétegek

A gázkeverék hatását a 300 °C-on Si hordozóra plazmában leválasztott Si₃N₄ rétegek letörési viselkedésére az 1. táblázat szemlélteti. Látszik, hogy NH₃ reaktív gázadalék esetén a hibás pontok száma kisebb és a letörési télerősség nagyobb, mint N₂ esetén. Az argon hozzáadása szintén javítja a letörési tulajdonságokat. A tömörebb rétegek kialakulása ezekben az esetekben valószínűleg a nagyobb leválasztási sebességek (v) következménye, melyeket szintén megadtunk az 1. táblázatban. Az NH₃ hatása kapcsolatban állhat még a szilíciumnitrid rétegbe történő nagyobb mértékű hidrogénbeépüléssel, lekötve a szabad szilíciumvegyértékeket, melyek mindig jelen vannak a Si₃N₄ rétegekben [3]. A többi hőmérsékleten is hasonló hatást találtunk.

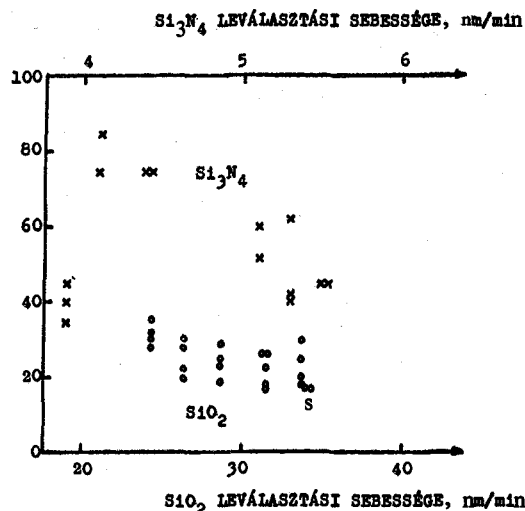
A szubsztrátum hőmérséklet oly módon hatott a letörési tulajdonságokra, hogy azok a hőmérséklet növelésével javultak. Ez a hatás, amint a (SiH₄ + N₂) + NH₃ + Ar gázkeverékre (Si szubsztrátum) kapott eredményeket tartalmazó 2. táblázat mutatja, bizonyára nemcsak a nagyobb leválási sebességekkel kapcsolatos.

1. táblázat. A gázkeverék hatása a Si₃N₄ rétegek letörési tulajdonságaira

Gázkeverék	F _g , %	N _g , cm ⁻²	1. táblázat	
			E _B , MV/cm	v, nm/min
(SiH ₄ + N ₂) + N ₂	75	13 900	8,2	4,4
(SiH ₄ + N ₂) + NH ₃	40–62	5100–9700	10,3	5,3
(SiH ₄ + N ₂) + N ₂ + Ar	52–60	7300–9200	8,2	5,1
(SiH ₄ + N ₂) + NH ₃ + Ar	45	6000	10,2	5,5

2. táblázat. A leválasztási hőmérséklet hatása a Si₃N₄ rétegek letörési viselkedésére

T, °C	F _g , %	N _g , cm ⁻²	2. táblázat	
			E _B , MV/cm	v, nm/min
275	75–85	13 900–19 000	7,8	4,1
300	52–60	7 300–9 200	8,2	5,1
325	35–45	4 300–6 000	8,9	3,9

3. ábra. A leválasztási sebesség és a gyenge pontok aránya közötti korreláció

3. táblázat. Az oxigéntartalom hatása a CVD SiO₂ rétegek letörési tulajdonságaira

O ₂ tartalom cm ³ /min	F ₁ , %	F _g , %	N _g , cm ⁻²	v, nm/min	3. táblázat
11,5	0–2	28–35	3300–4300	24,4	
16,5	5–8	20–30	2200–3600	26,4	
19,3	0–2	19–29	2100–3400	28,8	
24,5	0–1	17–26	1900–3000	31,5	
31,5	1–17	18–30	2000–3600	33,7	
39,0	0–1	7–17	700–1900	34,2	
11,5*	1–4	20–28	2200–3300	24,4	
31,5*	0–1	3–8	300–800	33,7	

* HNO₃ passzivált

A GaAs hordozók insitu plazma marása nagyon jó eredményeket adott: a gyenge pontok számát 10%-ra sikerült csökkentenünk, azaz a hibásűrűséget kb. 1000 cm⁻²-re. Ezek az eredmények azt sugalmazzák, hogy a szubsztrátum felülete fontos szerepet játszik a rétegválasztás folyamatában, ill. a letörési mechanizmusban. Si szubsztrátumok esetén a plazmamarás nem mutatott számottevő hatást.

A leválasztás utáni hőkezelés hatása pozitív volt, de nem jelentős.

A Si₃N₄ rétegek lyukas pontjainak aránya 0–5% között volt.

Szilíciumdioxid rétegek

A CVD szilíciumdioxid rétegek esetén a hordozó-hőmérséklet gyakorlatilag nem hatott a letörési viselkedésre sem Si, sem GaAs esetében. A leválasztás utáni hőkezelés Si szubsztrátum esetén javította a 375 °C-on leválasztott rétegek letörési tulajdonságait, amíg a 450 °C-on leválasztottak esetében rontotta őket.

A legnagyobb mértékben az oxigéntartalom hatott ezen rétegek letörési tulajdonságaira. Hatását Si szubsztrátum és 450 °C esetében a 3. táblázat mutatja. A gyenge pontok aránya csökken növekvő oxigéntartalommal (a 31,5 cm³/perc oxigéntartalomnál kapott értékek valószínűleg egy ismeretlen véletlen esemény következményei). A HNO₃ passziválás javította a letörési tulajdonságokat, ami hangsúlyozza a szubsztrátumfelület hatását.

Ezek a letörési eredmények szintén nagyon jól korrelálnak a leválasztási sebességgel. A 3. ábra az 1., 2. és 3. táblázatban megadott gyengepont arányokat összegzi a HNO₃ passziváció kivételével. A korreláció valószínűleg a kristallitméretek hatását tükrözi.

Összesítés

Ismertettük az intézetünkben megvalósított statisztikus letörésvizsgáló kísérleti módszert és a mérési adatok kiértékelését.

Az alacsony hőmérsékleten leválasztott plazmás Si₃N₄ és CVD SiO₂ rétegek letörési eredményei jó korrelációt mutatnak a leválasztási sebességgel.

Köszönetnyilvánítás

A szerzők Lendvay Ödönnek, Lőrinczy Andrásnak és Mojzes Imrének támogatásukért, Bácsvány Józsefnek, Csonka Albertnek, Földesi Jánosnak, Lovicska Lászlónak, Németh Tibornak és Szabó Évának a rétegleválasztás és eszközkészítés során nyújtott segítségükért, Nemes Péternek, Tóth Andrásnak és Vitkay Lászlónak a kísérleti berendezés felépítése terén végzett tevékenységükért, Major Jánosnak a gépelési munkák elvégzéséért mondanak köszönetet.

IRODALOM

- [1] *D. R. Wolters*: Breakdown and Wearout Phenomena in SiO₂. INFOS81, Springer Series in Electrophysics, Vol. 7. pp. 180—184
- [2] *P. Solomon, N. Klein, M. Albert*: A Statistical Model for Step and Ramp Voltage Breakdown Tests in Thin Insulators. Thin Solid Films, Vol. 35, 1976 N5, pp. 321—326
- [3] *H. J. Stein*: Ion-bombardment-induced transfer of H from N to Si in amorphous Si₃N₄. Applied Physics Letters, Vol. 32, 1978 N6, pp 379—380

Munkahelyén

új

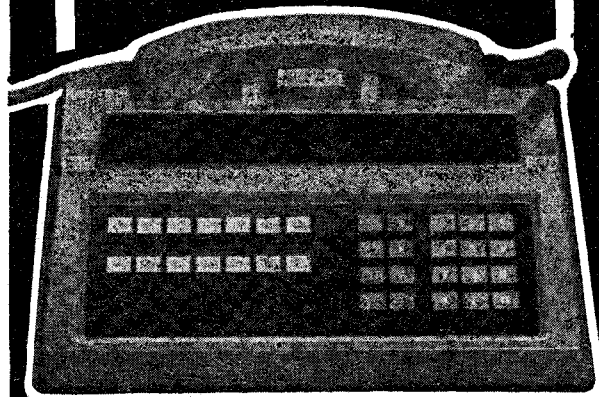
SEGÍTŐTÁRS

a

főnök-titkári
telefonberendezés

4-12-20
külső vonal
fogadására alkalmas.

Biztosítja
munkatársai gyors
elérésének lehetőségét.

BHG
Híradástechnikai
Vállalat

BUDAPEST 1509 POSTAFIÓK 2 - XI, FEHÉRVÁRI ÚT 70.
TELEFON 458 900 - TELEX 22-5933